

Magdalena Mosionek-Schweda

Urszula Mrzygłód

Uniwersytet Gdański

Inicjatywy rządowe na rzecz ułatwienia polskim MSP dostępu do finansowania

Ze względu na duże znaczenie dla gospodarki kraju małe i średnie przedsiębiorstwa są przedmiotem zainteresowania instytucji publicznych od wielu lat. W Polsce w ramach inicjatyw wspierających rozwój działalności gospodarczej, oprócz unijnych form finansowego wsparcia w postaci dotacji z funduszy europejskich, uruchomiono również rządowe programy gwarancji i poręczeń. Podstawowym celem tych programów jest zwiększenie dostępu przedsiębiorców, szczególnie zaliczanych do sektora mikro, małych i średnich, do zewnętrznych źródeł finansowania poprzez udzielanie poręczeń i gwarancji. Artykuł przedstawia działania w zakresie wspierania dostępu do finansowania MSP podjętych w ramach tych programów oraz ich wstępną ocenę. Praca powstała w oparciu o literaturę przedmiotu oraz analizę założeń i zasad funkcjonowania prezentowanych programów.

Government measures undertaken to facilitate access to finance for SME's in Poland

The SME sector has been attracting attention of Polish and European public authorities for many years. In 2013 Polish government implemented the guarantees and sureties programmes designated particularly for the SMEs. The primary goal of these programmes is to improve the access to external financial sources for entrepreneurs, especially those who belong to the SMEs sector. The purpose of this article is to present those recent activities and, furthermore, to provide their preliminary assessment. The article is based on literature studies as well as on the analysis of the primary documents and operational framework of the selected programmes.

Keywords: SME, government and EU policy for business enterprises, entrepreneurship, financial constraints

Klasyfikacja JEL: L26, L53

Wprowadzenie

Sektor MSP odgrywa zasadniczą rolę w gospodarce Unii Europejskiej. W 2012 r. podmioty MSP stanowiły 99,8% ogółu przedsiębiorstw UE, dając zatrudnienie

66,6% pracowników. Ponadto sektor MSP wygenerował 57,6% PKB gospodarki europejskiej¹ [SBA, 2013a], a w latach 2002–2010 wykreował 85% nowych miejsc pracy netto [KE, 2012a]. Z drugiej strony, od 2008 r. gospodarka europejska przeżywa spowolnienie gospodarcze, które nie pozostaje bez wpływu również na polski sektor MSP. W większości państw członkowskich sektor ten wolno powraca do poziomu aktywności i zatrudnienia sprzed kryzysu, co wskazuje na słabość popytu wewnętrznego gospodarki UE [SBA, 2013a].

Politykę wspierania sektora MSP prowadzi się na wielu obszarach oraz poziomach instytucjonalnych. W ostatnich raportach Komisji Europejskiej zwraca uwagę krytyczna ocena działań polskiego rządu w zakresie efektywności wprowadzania unijnego programu wspierania przedsiębiorczości – Small Business Act (SBA). Z drugiej strony, polski ustawodawca, odpowiadając na zapotrzebowanie ze strony MSP, uruchomił nową inicjatywę, która ma poprawić dostęp do finansowania tej grupie podmiotów. Celem artykułu jest przedstawienie działań w zakresie wspierania dostępu do finansowania, przewidzianych w programie przyjętym w 2013 r., oraz ich wstępna ocena.

1. Polskie MSP z perspektywy Unii Europejskiej

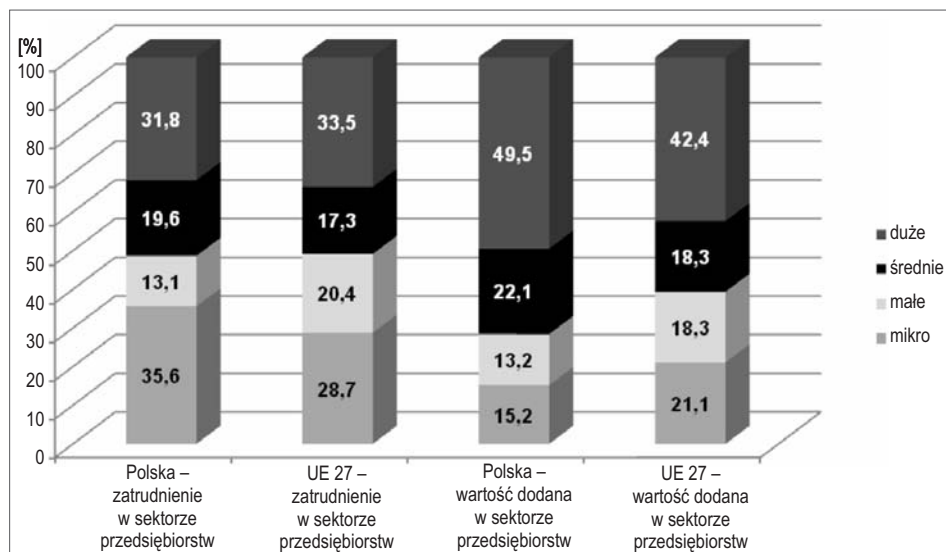
Duch przedsiębiorczości, który odpowiada za powstanie liczącego się sektora małych i średnich przedsiębiorstw, spowodował niebagatelne zmiany w polskiej gospodarce. Sektor MSP brał aktywny udział w procesie zmiany struktury własnościowej sektora przedsiębiorstw [Korpysa, 2010; Banasiak, 2011] i w rezultacie obecnie podmioty te liczebnie dominują w polskiej gospodarce. W 2012 r. działało w Polsce 1795 tys. tego rodzaju przedsiębiorstw niefinansowych, w tym 98,9% podmiotów małych i 95,8% mikroprzedsiębiorstw². Dominację liczebną podmiotów mikro w gospodarce narodowej ogółem obserwuje się od wielu lat [Mosionek-Schweda, 2013]. W porównaniu z gospodarką UE struktura przedsiębiorstw MSP w Polsce znacząco się różni. Przede wszystkim w Polsce wyższy jest udział mikropodmiotów w sektorze przedsiębiorstw (o 3,1 p.p.), mniejszy zaś odsetek przedsiębiorstw małych (3,5% wobec 6,6% UE) [SBA, 2013b].

Odmienna jest struktura zatrudnienia przedsiębiorstw Polsce w porównaniu z UE oraz udział poszczególnych grup podmiotów w wygenerowanej wartości dodanej (rys. 1). Porównania te nie są zadowalające i wskazują na niższą produk-

¹ Licząc według wartości dodanej brutto.

² Dane publikowane przez GUS nie obejmują podmiotów należących do następujących sekcji z PKD 2007 r.: A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo); K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa); O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne) [GUS, 2014]. Dane te są publikowane niestety z dużym opóźnieniem. Osobno publikuje się dane o strukturze podmiotów gospodarki narodowej na podstawie rejestru REGON [GUS, 2013].

tywność sektora MSP w Polsce, a także na koncentrację działalności tej grupy podmiotów w mniej produktywnych sektorach gospodarki.

Rysunek 1. Udział poszczególnych kategorii przedsiębiorstw w gospodarce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [SBA, 2013b].

Raporty KE dotyczące funkcjonowania sektora MSP obejmują szereg obszarów przyjętych w programie SBA³. Zgodnie z nimi Polacy charakteryzują się wyższą skłonnością do podejmowania działalności gospodarczej. Ponadto charakterystyczny jest dla Polski wyższy udział samozatrudnionych w populacji osób pracujących (18% w Polsce wobec 14% w UE) [SBA, 2013b]. Wyższe wskaźniki przynajmniej częściowo wynikają z praktyki polskich pracodawców „przymuszających” dotychczasowych pracowników do rozpoczęcia działalności gospodarczej [POG, 2013]. Niestety w Polsce nie prowadzi się szerszych badań skali tego zjawiska, a pewnym przybliżeniem mogą być dane Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości z 2013 r. o liczbie zleceniodawców obsługiwanych przez samozatrudnionych. Według PARP w 2012 r. 19% osób samozatrudnionych zadeklarowało świadczenie pracy na rzecz jednego podmiotu [PARP, 2013].

W raporcie SBA [2013b] szczególną uwagę poświęca się umiejętnościom i innowacjom, umiędzynarodowieniu działalności poza UE oraz prowadzeniu działalności na jednolitym rynku i transponowaniu zaległych dyrektyw z zakresu jednolitego rynku UE. W tych obszarach polskie MSP nie wypadają najlepiej,

³ Szczegółowe omówienie wszystkich wyników raportu przekracza ramy niniejszego opracowania.

a w obszarze innowacji ocena ta najbardziej odbiega od średniej dla UE. Polskie MSP wprowadzają zdecydowanie mniej innowacyjnych rozwiązań w zakresie produktów/procesów (18% wobec 34% w UE) oraz marketingu i organizacji (19% wobec 39% w UE); prowadzą mniej własnych działań innowacyjnych (14% wobec 30% w UE), a także w małym stopniu zapewniają szkolenia swoim pracownikom (5% wobec 24% w UE) [SBA, 2013b]. Dane te znajdują swoje odzwierciedlenie w badaniach prowadzonych przez PKPP Lewiatan, które wskazują na defensywne podejście polskich MSP oraz na brak z ich strony potrzeby rozwoju i wprowadzania innowacji [PKPP, 2013].

Odnosząc się do zwiększania potencjału zatrudnienia, warto przytoczyć wyniki analiz Piotra Dominiaka. Autor ten wyznaczył cechy wspólne podmiotów MSP, które kreują miejsca pracy. Są to przede wszystkim podmioty: młode, innowacyjne, prowadzące działalność w skali międzynarodowej oraz działające w ramach sieci współpracy [Dominiak, 2005, s. 137]. Mając powyższe na uwadze, należy podkreślić, że sektor MSP w Polsce stoi przed szeregiem wyzwań, od których przezwyciężenia będzie zależeć potencjał zatrudnienia, efektywność i możliwość konkurencyjności w warunkach zmieniającego się otoczenia gospodarczego.

2. Finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw

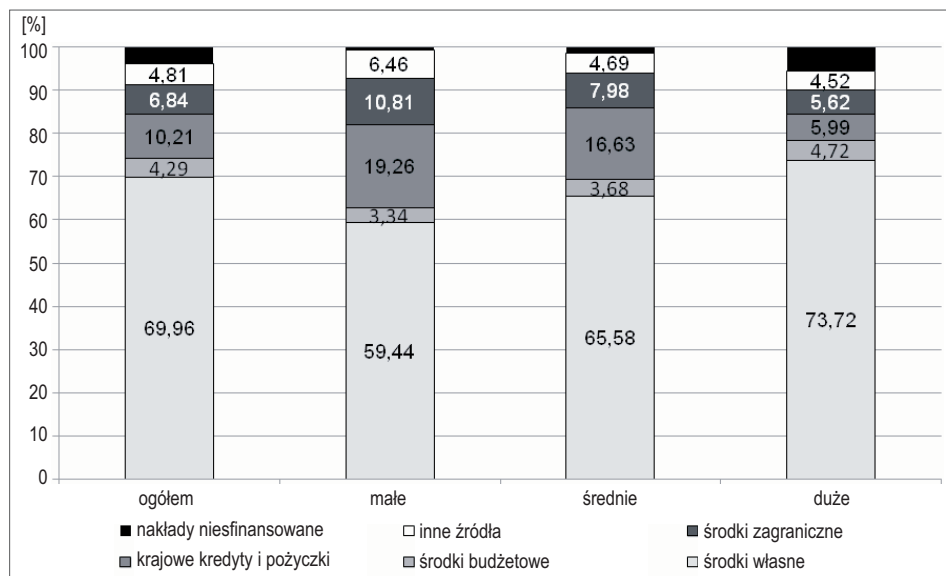
W literaturze wskazuje się na kilka głównych czynników utrudniających pozyskanie finansowania przez MSP⁴. Są to mianowicie:

- gorszy dostęp do informacji o działalności prowadzonej przez MSP w porównaniu z przedsiębiorstwami dużymi oraz brak wystarczających zabezpieczeń kredytu w postaci majątku trwałego, a także trudności w oszacowaniu rozmiarów inwestycji [Mikołajczyk, 2007, s. 32];
- krótki okres funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku, a także wyższy współczynnik upadłości przedsiębiorstw z tego sektora [Alińska, 2008, s. 108];
- w przypadku finansowania bankowego wysokie koszty uzyskania kredytów, skomplikowane i czasochłonne procedury i wysokie zabezpieczenia [Banaś, 2011].

Przechodząc do omówienia wybranych danych dotyczących finansowania MSP w Polsce, należy podkreślić ubogość statystyki publicznej w tym zakresie. Ogółem przedsiębiorstwa działające w sektorze MSP w 2011 r., podobnie jak przedsiębiorstwa duże, finansowały inwestycje ze środków własnych (63,4%). Na drugim miejscu były tradycyjnie kredyty i pożyczki krajowe (17,5%), a na kolejnym środki pochodzące z zagranicy (9%). W porównaniu z przedsiębiorstwami dużymi, MSP w mniejszym stopniu korzystają ze środków budżetowych (3,6%

⁴ Szerzej na temat barier w rozwoju sektora MSP zob. [Mikołajczyk, Rynkowski, 2006].

wobec 4,72% w przedsiębiorstwach dużych) [PARP, 2013]. Dane PARP nie obejmują niestety mikroprzedsiębiorstw, co wpływa na obraz struktury finansowania.

Rysunek 2. Udział poszczególnych kategorii finansowania inwestycji w sektorze przedsiębiorstw w 2011 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [PARP, 2013].

Sposób finansowania inwestycji był przedmiotem badań PKPP Lewiatan (tab. 1). Podobnie do danych PARP wyniki wskazują na rosnące znaczenie kapitałów własnych oraz wysoki udział zysków zatrzymanych. Warto zwrócić uwagę, że MSP w coraz większym stopniu korzystają z finansowania bankowego.

Tabela 1. Z jakich źródeł Pana(i) firma finansuje/zamierza finansować wydatki inwestycyjne?

Źródła finansowania inwestycji	Odsetek MSP korzystających z danego źródła		
	2011	2012	2013
Kapitały własne	40,1	44,2	48,3
Środki unijne	5,9	3,9	5,3
Zysk zatrzymany	22,6	23,5	16,1
Kredyt bankowy	16,2	18,7	19,9
Leasing	12,3	6,3	8,8
Pożyczka od rodziny lub przyjaciół	2,2	3,2	0,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [PKPP, 2013].

Z kolei dane NBP wskazują na większą zmienność wskaźnika ogólnego zadłużenia w sektorze MSP w porównaniu z przedsiębiorstwami dużymi. W latach 2010–2012 wskaźnik ten wzrósł z 45% do 52%. W sektorze dużych firm wskaźnik ten jest stabilny od półrocza 2011 r. (około 48%) [NBP, 2013]. Warto podkreślić, że w raporcie SBA dostęp do finansowania sektora MSP w Polsce został oceniony lepiej niż średnia UE. W raporcie wskazano również na pozytywny wpływ wprowadzenia gwarancji *de minimis* dla możliwości pozyskiwania finansowania przez MSP [SBA, 2013b]⁵.

Brak długookresowych badań dotyczących finansowania MSP utrudnia ocenę, czy wymienione na początku tej części pracy przeszkody nadal istnieją. Przede wszystkim należy wskazać, że w ostatnich latach wiele banków uprościło procedury kredytowe, bierze udział w programach publicznych skierowanych do MSP, a także poprawiło ofertę dla tego sektora. Z drugiej jednak strony, sytuacja na rynkach finansowych, także w UE, powoduje, że wszystkie grupy przedsiębiorstw odczuwają problemy z pozyskaniem finansowania zewnętrznego. Z tego punktu widzenia podmioty działające w sektorze MSP są narażone na większe ryzyko utraty płynności i upadłości, ponieważ tradycyjnie ich aktywa są mniejsze niż przedsiębiorstw dużych.

3. Rządowe programy wspierania dostępu do finansowania przedsiębiorstw w Polsce

Wspólnotowa polityka wobec sektora MSP prowadzona jest od wielu lat [Kowalik, 2004, s. 191]⁶. Tym niemniej w ostatnich latach uruchomiono wiele inicjatyw, które mają zwiększyć potencjał i siłę gospodarki europejskiej. W 2008 r. przyjęto program Small Business Act (SBA) [KE, 2008], który ma poprawić ogólne podejście polityczne do sektora MSP oraz wpisać zasadę „najpierw myśl na małą skalę” do kształtowania polityki państwa. Ponadto, w strategii Europa 2020, przyjętej w roku 2010, omawiany sektor został potraktowany szczególnie i odnosi się do niego szereg zaplanowanych działań [KE, 2010], a jeszcze bardziej bezpośrednio – Plan Działań na Rzecz Przedsiębiorczości do 2020 r. [KE, 2012]. W grudniu 2013 r. Parlament Europejski zatwierdził „Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz MSP” o skróconej nazwie COSME⁷, w ramach którego przewidziane są ułatwienia w dostępie do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw.

⁵ Program został przedstawiony w kolejnej części artykułu.

⁶ Wcześniejsze programy państw Wspólnoty wobec MSP zostały szeroko zanalizowane w: [Stępnia, Kuczevska, 2004].

⁷ Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (SMEs).

W Polsce, oprócz unijnych form finansowego wsparcia działalności przedsiębiorstw w postaci dotacji z funduszy strukturalnych czy pomocy w ramach licznych inicjatyw europejskich, sposobem na zmniejszenie przeszkód w dostępie do kapitału mają być rządowe programy gwarancji i poręczeń. Podstawowym celem tych programów jest zwiększenie dostępu przedsiębiorców, szczególnie zaliczanych do sektora mikro, małych i średnich, do zewnętrznych źródeł finansowania poprzez udzielanie poręczeń i gwarancji. Obecnie realizowane są następujące programy:

- wspieranie przedsiębiorczości z wykorzystaniem poręczeń i gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK);
- rządowy program wspierania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw „Gwarancja *de minimis*”;
- rządowy program wspierania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z udziałem funduszy poręczeniowych „Gwarancja *de minimis* PLUS”.

Pierwszy z wymienionych programów został przyjęty przez Radę Ministrów 19 maja 2009 r. i stanowi element Rządowego Planu Stabilności i Rozwoju oraz wynikającej z realizacji tego planu ustawy z 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawy o Banku Gospodarstwa Krajowego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 65, poz. 545). Podstawowym celem programu wspierania przedsiębiorczości jest jak najszersza możliwość wykorzystywania poręczeń i gwarancji jako instrumentów preferowanych przez banki oraz inne instytucje dla zabezpieczania ryzyka finansowania i realizacji projektów służących w szczególności rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw, realizacji projektów infrastrukturalnych i/lub ułatwiających wykorzystywanie środków pomocy unijnej [MF, 2009]. W ramach tego programu wsparcie w formie poręczeń lub gwarancji spłaty kredytu mogą uzyskać przede wszystkim podmioty z sektora małych i średnich przedsiębiorstw poszukujące zabezpieczenia o wartości od 100 tys. PLN do 10 mln EUR. Poręczeń lub gwarancji udziela Bank Gospodarstwa Krajowego wraz z bankami, które przystąpiły do omawianego programu. Wsparcie obejmuje następujące działania [BGK, 2014c]:

- Poręczenia/gwarancje spłaty kredytu udzielane we współpracy z bankami kredytującymi w ramach rządowego programu „Wspieranie przedsiębiorczości z wykorzystaniem poręczeń i gwarancji BGK”, które zabezpieczają spłatę kredytu inwestycyjnego lub obrotowego otrzymanego w szczególności na realizację przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, projekty infrastrukturalne oraz projekty związane z rozwojem sektora MSP, w tym także projekty realizowane z funduszy publicznych. Poręczenia/gwarancje są udzielane maksymalnie do wysokości 80% kwoty kredytu, z zastrzeżeniem, że minimalna wartość gwarancji lub poręczenia musi przekroczyć 3,5 mln PLN, a maksymalna nie może być wyższa niż równowartość w złotych

10 mln EUR⁸. Wsparcie nie obejmuje odsetek oraz innych kosztów związanych z udzieleniem kredytu i obowiązuje od dnia wejścia w życie przez okres nie dłuższy niż okres kredytu, wydłużony o trzy miesiące. BGK pobiera opłatę prowizyjną z tytułu udzielenia poręczenia/gwarancji spłaty kredytu. Jest ona pobierana z góry za okresy roczne i w przypadku podmiotów z sektora MSP wynosi 3,8%. Wniosek o wsparcie składa się nie w BGK, lecz w banku, w którym przedsiębiorca ubiega się o kredyt, przy czym musi to być bank współpracujący z BGK. Obecnie o tę formę wsparcia można ubiegać się w następujących sześciu bankach: Banku Ochrony Środowiska S.A., Banku PKO BP S.A., Banku Spółdzielczym w Jastrzębiu Zdroju, DZ Banku AG S.A. Oddział w Polsce, SGB Bank S.A., Banku HSBC Polska S.A.

- Promesy poręczeń/gwarancji spłaty kredytu, w przypadku których przedsiębiorca planujący skorzystać ze wsparcia w formie poręczenia/gwarancji spłaty kredytu może ubiegać się o promesę takiego poręczenia/gwarancji. Promesę wydaje jeden z 16 oddziałów Banku Gospodarstwa Krajowego⁹ na okres do 3 miesięcy. Dotyczy ona udzielenia poręczenia/gwarancji w wysokości powyżej 3,5 mln PLN, lecz nieprzekraczającej 10 mln EUR i obejmuje maksymalnie 80% kwoty kredytu. Po uzyskaniu promesy przedsiębiorca może starać się o kredyt w jednym z wymienionych powyżej sześciu banków, które podpisały z BGK umowę o współpracy.
- Gwarancje spłaty kredytów w ramach Portfelowej Linii Gwarancyjnej (PLG), w przypadku których o udzieleniu gwarancji decyduje samodzielnie bank kredytujący na podstawie umowy zawartej z BGK. Beneficjentami tego wsparcia mogą być tylko podmioty należące do sektora MSP. Gwarancją mogą zostać objęte kredyty udzielone w złotych polskich, które nie zostały jeszcze uruchomione, a są przeznaczone na finansowanie bieżącego obrotu (wsparcie obejmuje również kredyt w rachunku bieżącym). Kwota jednostkowej gwarancji może wynieść od 100 tys. PLN do 3,5 mln PLN, maksymalnie do 60% kwoty kredytu, i obejmuje wyłącznie niespłaconą kwotę kredytu, bez odsetek oraz kosztów związanych z udzieleniem kredytu. Wsparcia tego udziela się maksymalnie na 39 miesięcy i obejmuje ono okres kredytowania wydłużony o 3 miesiące. Za udzieloną gwarancję przedsiębiorca jest zobowiązany zapłacić prowizję, której wysokość zależy od rodzaju kredytu (odnawialny lub nieodnawialny), długości okresu objętego gwarancją oraz wysokości marży kredytowej. Wielkość tej prowizji zawiera się w przedziale od 0,30% do 1,80% wartości gwarancji. Z tytułu udzielonej gwarancji przedsiębiorca musi złożyć zabezpieczenie w formie weksla *in blanco* wraz z deklaracją wekslową.

⁸ Równowartość w złotych przeliczona według kursu średniego waluty ogłoszonego w danym roku budżetowym przez NBP w Tabeli nr 1 kursów średnich. Zgodnie z danymi BGK w 2014 r. dla jednostkowego poręczenia/gwarancji spłaty kredytu jest to kwota nie wyższa niż 41 631 000,00 PLN.

⁹ Listę oddziałów można znaleźć na stronie internetowej Banku Gospodarstwa Krajowego: <http://www.bgk.com.pl/placowki-1>.

- Reporęczenia portfela transakcji, który to instrument pośrednio wspiera małe i średnie przedsiębiorstwa, jego beneficjentami są bowiem fundusze poręczeniowe i banki udzielające poręczeń podmiotom należącym do sektora MSP. Reporęczeń udziela BGK, który w ten sposób przejmuje część ryzyka związanego z poręczeniami udzielanymi przez dany fundusz lub bank. W sytuacji, gdy kredytobiorca nie spłaci kredytu poręczonego przez fundusz poręczeniowy, jest on zobowiązany do wypłaty na rzecz banku kredytującego należnej kwoty. Dzięki reporęczeniu fundusz otrzyma od BGK zwrot części wypłacanej bankowi kwoty. BGK współdziała w ten sposób na rzecz rozwoju akcji poręczeniowej skierowanej do małych i średnich przedsiębiorstw. Maksymalna kwota reporęczenia wynosi 20 mln PLN, natomiast wysokość jednostkowego reporęczenia może wynosić maksymalnie 50% kwoty poręczenia udzielonego przez fundusz. Wsparcie w przypadku jednostkowego poręczenia nie może trwać dłużej niż 68 miesięcy. Kosztem dla funduszu poręczeniowego z tytułu skorzystania z tej formy wsparcia jest prowizja płacona na rzecz BGK ustalana jako część prowizji pobieranej przez fundusz od jednostkowych poręczeń objętych reporęczeniem (co najmniej 1,6% kwoty objętej jednostkowym reporęczeniem).

4 marca 2013 r. uruchomiono kolejny rządowy program wsparcia podmiotów zaliczanych do kategorii MSP, w ramach którego przedsiębiorcy mogą otrzymać gwarancję *de minimis* na zabezpieczenie spłaty kredytu obrotowego, inwestycyjnego i rozwojowego. Program od początku cieszył się dużym zainteresowaniem zarówno przedsiębiorstw poszukujących finansowania kredytowego, jak i banków planujących przystąpić do programu, by móc udzielać kredytów objętych gwarancją *de minimis*. Pierwszy kredyt obrotowy objęty gwarancją *de minimis* został przyznany 15 marca 2013 r. producentowi elementów drewnianych. Wysokość gwarancji, przy kredycie o wartości 170 tys. PLN, wyniosła 102 tys. PLN, a kredytodawcą był Bank Spółdzielczy we Wronkach ze Spółdzielczej Grupy Bankowej. Do końca 2013 r. 38 906 przedsiębiorców skorzystało z gwarancji o łącznej wartości 6,99 mld PLN, w tym 49,59 mln PLN na kredyty inwestycyjne. Trzy miesiące później, w pierwszą rocznicę funkcjonowania programu, liczba beneficjentów wzrosła do 45 tys., a wartość udzielonych gwarancji do 8,4 mld PLN, co przekłada się na akcję kredytową o wartości 15 mld PLN [BGK, 2014a].

Gwarancji *de minimis* udziela się w ramach programu dopuszczalnej pomocy publicznej¹⁰. Zabezpiecza ona spłatę kredytu zaciągniętego przez mikro, małego

¹⁰ Pomoc publiczna *de minimis* to dopuszczona prawem unijnym pomoc, jakiej może udzielić państwo, bez konieczności uzyskiwania zgody Komisji Europejskiej. Wartość pomocy *de minimis* dla jednego przedsiębiorcy nie może przekroczyć 200 tys. EUR (dla przedsiębiorstw w sektorze transportu drogowego 100 tys. EUR) w roku podatkowym, w którym ubiega się on o pomoc, oraz w ciągu poprzedzających dwóch lat podatkowych. Wartość pomocy *de minimis* udzielonej przedsiębiorcy przelicza się po średnim kursie walut obcych ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski, obowiązującym w dniu udzielenia pomocy.

lub średniego przedsiębiorcę na wypadek, gdyby nie spłacił on swojego zobowiązania w ustalonym terminie. Początkowo taką formą zabezpieczenia objęte były tylko kredyty obrotowe. W listopadzie 2013 r. program rozszerzono również na kredyty inwestycyjne i rozwojowe. Gwarancja *de minimis* nie może być jednak udzielona na kredyty przeznaczone na inwestycje kapitałowe (tj. na zakup instrumentów finansowych, wiarytelności lub zorganizowanej części przedsiębiorstwa). W przypadku kredytów obrotowych gwarancja *de minimis* [BGK, 2014a]:

- jest udzielana maksymalnie na 27 miesięcy;
- nie może przekroczyć 3,5 mln PLN i 60% kwoty kredytu obrotowego;
- nie obejmuje odsetek oraz innych kosztów związanych z kredytem obrotowym;
- jest zabezpieczona wekslem własnym *in blanco* przedsiębiorcy;
- udzielona w 2013 r. w pierwszym roku jest bezkosztowa, za drugi rok przedsiębiorca zapłaci prowizję w wysokości 0,5% kwoty gwarancji.

W przypadku gwarancji *de minimis* zabezpieczających kredyt inwestycyjny ustalono następujące warunki [BGK, 2014a]:

- jest udzielana maksymalnie na 99 miesięcy;
- nie może przekroczyć 3,5 mln PLN i 60% kwoty kredytu inwestycyjnego;
- nie obejmuje odsetek oraz innych kosztów związanych z kredytem inwestycyjnym;
- jest zabezpieczona wekslem własnym *in blanco* przedsiębiorcy;
- stawka prowizji za udzieloną gwarancję wynosi 0,5% kwoty gwarancji w stosunku rocznym.

Od początku działania programu Bank Gospodarstwa Krajowego dążył do maksymalnego uproszczenia procedur dla przedsiębiorców i skrócenia czasu uzyskania gwarancji [Klepacki, 2013]. W praktyce, aby uzyskać gwarancję *de minimis*, przedsiębiorca składa jedynie wniosek o udzielenie gwarancji spłaty kredytu do BGK, przy czym dokument ten należy złożyć w banku, w którym przedsiębiorca ubiega się o kredyt, a nie bezpośrednio w Banku Gospodarstwa Krajowego. Bank kredytujący odpowiada również zarówno za rozpatrzenie wniosku o kredyt, jak i wniosku o udzielenie gwarancji. Objęcie kredytu gwarancją *de minimis* zależy od wyników analizy zdolności kredytowej przedsiębiorcy, przeprowadzonej zgodnie z procedurami obowiązującymi w banku kredytującym. Z chwilą otrzymania pozytywnej decyzji o przyznaniu kredytu przedsiębiorca uzyskuje również gwarancję *de minimis* [BGK, 2014a]. Wsparcie to można jednak uzyskać jedynie w bankach, które przystąpiły do tego programu. Początkowo w programie uczestniczyło zaledwie pięć banków. W 2014 r. o kredyt z gwarancją *de minimis* można starać się w 22 bankach: PKO BP S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A., Grupa BPS, Spółdzielcza Grupa Bankowa, BOŚ Bank S.A., Raiffeisen Bank Polska S.A., Getin Noble Bank S.A., Idea Bank S.A., Toyota Bank Polska S.A., Bank

Zachodni WBK S.A., Krakowski Bank Spółdzielczy, Alior Bank S.A., Bank Pekao S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A., Bank Millennium S.A., Bank BGŻ S.A., Plus Bank S.A., FM Bank PBP S.A., Deutsche Bank PBC S.A., Bank BPH S.A., BNP Paribas S.A.

Ostatni z wymienionych powyżej rządowych programów, „Gwarancja *de minimis* PLUS”, stanowi połączenie gwarancji *de minimis* BGK oraz poręczenia funduszy poręczeniowych. Został on zainicjowany 29 maja 2013 r., gdy Bank Gospodarstwa Krajowego, SGB Bank S.A. oraz Krajowa Grupa Poręczeniowa Sp. z o.o. podpisały umowę o współpracy w realizacji portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* i poręczenia funduszy poręczeniowych [BGK, 2014b]. W przeciwieństwie do opisanego powyżej programu „Gwarancja *de minimis*”, wsparcie w ramach tego programu jest obecnie dostępne jedynie w siedmiu województwach: zachodniopomorskim, pomorskim, wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim. Oznacza to, że z gwarancji *de minimis* plus mogą skorzystać jedynie przedsiębiorcy posiadający siedzibę na terenie jednego z wymienionych województw [SGB-Bank S.A., 2014]. Ograniczenie to wynika z pilotażowego charakteru programu, docelowo bowiem gwarancje *de minimis* plus mają być dostępne w całej Polsce.

Kolejna istotna różnica dotyczy wysokości zabezpieczenia – włączenie do programu funduszy poręczeniowych zwiększa wsparcie do 80% wartości przyznanego kredytu, w tym 60% stanowi gwarancja BGK, a 20% poręczenie funduszu. Gwarancja *de minimis* plus obejmuje jednak tylko kredyty obrotowe nieprzekraczające 1 mln PLN i jest również bardziej kosztowna dla przedsiębiorców niż gwarancja jedynie BGK. Przedsiębiorcy korzystający z tego instrumentu w 2013 r. płacili z tego tytułu prowizję w wysokości 0,49% kwoty gwarancji i poręczenia, a w kolejnych latach opłata prowizyjna wzrosła do 0,87% [Krajowa Grupa Poręczeniowa, 2014].

Pozostałe warunki dotyczące okresu udzielania gwarancji czy zabezpieczeń składanych przez przedsiębiorcę są tożsame z opisaną wcześniej gwarancją *de minimis*. Podobnie wszelkich formalności związanych z uzyskaniem tej formy wsparcia dokonuje się w banku kredytującym przedsiębiorcę, a możliwość otrzymania kredytu objętego gwarancją *de minimis* plus zależy od oceny zdolności kredytowej według procedur kredytodawcy. Do projektu przystąpiły dotychczas jedynie banki spółdzielcze zrzeszone w ramach Spółdzielczej Grupy Bankowej – w sumie 206 podmiotów oraz SGB-Bank S.A. Banki spółdzielcze charakteryzują się bardziej elastycznymi i prostszymi procedurami oraz mniejszymi wymogami formalnymi niż banki komercyjne, dzięki czemu są bardziej dostępne dla przedsiębiorców, w tym nawet dla podmiotów rozpoczynających działalność.

Brak jeszcze oficjalnych statystyk obrazujących poziom zainteresowania tą formą wsparcia ze strony MSP, tym niemniej zaledwie po 8 dniach od wdrożenia

tego projektu SGB podał informacje o pierwszym kredycie obrotowym z gwarancją *de minimis* plus udzielonym klientowi Gospodarczego Banku Spółdzielczego w Choszcznie działającemu w branży budowlanej¹¹. Potwierdzeniem dążenia banków do maksymalnego uproszczenia procedury otrzymania kredytu z gwarancją *de minimis* jest fakt, że kredytobiorca otrzymał środki z kredytu następnego dnia po złożeniu wniosku w banku kredytującym.

Podsumowanie

Podsumowując, należy pozytywnie ocenić rządowe działania ułatwiające dostęp polskim małym i średnim przedsiębiorcom do zewnętrznego finansowania. Gwarancje *de minimis* oraz *de minimis* plus są korzystnym rozwiązaniem dla przedsiębiorców z krótką historią kredytową lub nieposiadających wystarczającego majątku na zabezpieczenie kredytu. Są również odpowiednim instrumentem odpowiadającym na zastrzeżenia przedsiębiorców wskazujących na zbyt skomplikowane procedury pozyskiwania finansowania. W przypadku omówionych instrumentów wszystkich formalności dokonuje się bezpośrednio w banku kredytującym – przedsiębiorca składa tu bowiem zarówno wniosek o kredyt, jak i wniosek o gwarancję. Otrzymanie gwarancji nie wiąże się również z koniecznością złożenia dodatkowych dokumentów czy składaniem sprawozdań. Pewnym ograniczeniem tych programów może być określona maksymalna wysokość wsparcia, a w przypadku gwarancji z poręczeniem możliwość skorzystania z niej jedynie przez przedsiębiorców mających siedzibę w siedmiu województwach. Należy jednak stwierdzić, że instrumenty wspierające dostęp przedsiębiorstw do kapitału, szczególnie jeśli są skierowane do MSP i uwzględniają specyfikę tych podmiotów, są potrzebne i znajdują zastosowanie, zwłaszcza w okresie spowolnienia gospodarczego i bardziej rygorystycznej polityki finansowania przez banki. Można zatem oczekiwać, że uproszczenie procedur pozyskiwania finansowania będzie sprzyjać otrzymywaniu go przez sektor małych i średnich przedsiębiorstw z programów unijnych, zwiększy jego zainteresowanie tymi formami pomocy oraz pomoże w zmianie defensywnego nastawienia przedsiębiorców wobec innowacji i rozwoju.

Bibliografia

Alińska A., 2008, *Finansowanie działalności sektora MSP przez banki i inne instytucje pośrednictwa finansowego*, [w:] *Finansowanie MSP w Polsce ze środków finansowych UE jako czynnik wspierający konkurencyjność przedsiębiorstw*, red. E. Latoszek, SGH, Warszawa.

¹¹ W momencie przygotowywania niniejszego artykułu oficjalne statystyki obrazujące zainteresowanie MSP tą formą wsparcia nie były dostępne.

- Banasiak A., 2011, *Bariera finansowa na tle barier rozwoju przedsiębiorstw sektora MSP*, [w:] *Finanse i rachunkowość w zarządzaniu współczesnym przedsiębiorstwem – Teoria i praktyka*, red. A. Jackiewicz, Brodnica.
- BGK, 2014a, Bank Gospodarstwa Krajowego, Gwarancja *de minimis*, <http://www.deminimis.gov.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- BGK, 2014b, Bank Gospodarstwa Krajowego, Gwarancja *de minimis* PLUS, <http://www.deminimisplus.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- BGK, 2014c, Bank Gospodarstwa Krajowego, *Programy rządowe*, <http://www.bgk.com.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- Dominiak P., 2005, *Sektor MSP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- GUS, 2013, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, www.stat.gov.pl [dostęp: 03.05.2014].
- GUS, 2014, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, www.stat.gov.pl [dostęp: 01.05.2014].
- KE, 2008, „*Najpierw myśl na małą skalę*”. Program „*Small Business Act*” dla Europy, Komisja Wspólnot Europejskich, KOM(2008) 394 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 25.6.2008.
- KE, 2012a, *Towards a job-rich recovery*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Strasbourg, 18.4.2012, COM(2012) 173 final.
- KE, 2012b, *Plan działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r., Pobudzanie ducha przedsiębiorczości w Europie*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Bruksela, dnia 9.1.2013, COM(2012) 795 final.
- Klepacki Z., 2013, *Gwarancje de minimis*, *Enterprise Europe Network*, <http://www.een.org.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- Korpysa J., 2010, *Factors determining entrepreneurship among societies of Central and Eastern Europe*, *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, no. 1.
- Kowalik P., 2004, *Wsparcie sektora MSP*, [w:] *Finanse małych i średnich przedsiębiorstw*, red. W. Pluta, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Krajowa Grupa Poręczeniowa, 2014, *Portfelowa Linia Gwarancyjna de minimis i poręczenia funduszy poręczeniowych „PLD PLUS”*, <http://grupaporeczeniowa.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- MF, 2009, Ministerstwo Finansów, Departament Gwarancji i Poręczeń, *Wspieranie przedsiębiorczości z wykorzystaniem poręczeń i gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego*, <http://www.mf.gov.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- Mikołajczyk B., Rynkowski T., 2006, *Wokół przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw*, [w:] *Finansowe uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw z uwzględnieniem sektora MSP*, Difin, Warszawa.
- Mosionek-Schweda M., 2013, *Finansowanie działalności inwestycyjnej mikroprzedsiębiorstw w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w latach 2007–2013*, [w:] *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 752 (Ekonomiczne problemy usług nr 102), Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- NBP, 2013, *Sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw w III kw. 2013 r.*, Nr 4/14, Narodowy Bank Polski, www.nbp.pl [dostęp: 03.05.2014].

- NBP, 2014, *Sytuacja na rynku kredytowym – wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych I kwartał 2014 r.*, Warszawa, Narodowy Bank Polski, www.nbp.pl [dostęp: 03.05.2014].
- PARP, 2013, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011–2012*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, www.parp.gov.pl [dostęp: 03.05.2014].
- PKPP, 2012, *Przedsiębiorcy w Polsce. Fakty, liczby, przykłady*, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych, 2012, <http://konfederacjalewiatan.pl> [dostęp: 01.05.2014].
- PKPP, 2013, *Polskie MSP na drodze ku nowoczesności*, http://konfederacjalewiatan.pl/wydawnictwa/_files/publikacje/2013/MSP_2013_-_raport_g_wny_pol.pdf [dostęp: 01.05.2014].
- POG, 2013, *Sektor MSP na Pomorzu w warunkach spowolnienia gospodarczego. Raport z badania sektora MSP w woj. pomorskim ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorstw w powiecie kościerskim*, Pomorskie Obserwatorium Gospodarcze, Gdańsk, www.arp.gda.pl [dostęp: 03.05.2014].
- SBA, 2013a, *A recovery on the horizon? Annual Report on European SMEs 2012/2013*, European Commission, <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme> [dostęp: 03.05.2014].
- SBA, 2013b, *SBA Fact Sheet Poland*, European Commission, <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme> [dostęp: 03.05.2014].
- Spółdzielcza Grupa Bankowa, 2014, *Gwarancja de minimis PLUS*, <http://www.sgb.pl> [dostęp: 17.03.2014].
- Stępnia A., Kuczevska J., 2004, *Polskie przedsiębiorstwo na rynku Unii Europejskiej*, Ośrodek Badań Integracji Europejskiej, Uniwersytet Gdański, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 roku o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawy o Banku Gospodarstwa Krajowego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 65, poz. 545).